

RÍMSKOKATOLÍCKA CYRILOMETODSKÁ BOHOSLOVECKÁ
FAKULTA UNIVERZITY KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
TEOLOGICKÝ INŠTITÚT V NITRE

DEJINY FARNOSTI NOVÁ BYSTRICA

Diplomová práca

1997

Mária Talapková

RÍMSKOKATOLÍCKA CYRILOMETODSKÁ BOHOSLOVECKÁ
FAKULTA UNIVERZITY KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
TEOLOGICKÝ INŠTITÚT V NITRE

DEJINY FARNOSTI NOVÁ BYSTRICA

Diplomová práca pod vedením

Doc.ThDr. Viliama Judáka

1997

Mária Talapková

ČESTNÉ VYHLÁSENIE

Vyhlasujem na svoju česť, že som túto diplomovú prácu vypracovala samostatne, na základe štúdia literatúry, ktorú som uviedla v zozname literatúry.

**" Len čo je človek v dejinách, musí konať,
aj keď nemôže predvídať následky svojich činov.
Dobre vie, čo chcel vykonať.
Nevie, čo v skutočnosti vykonal a čomu to poslúžilo.
Musí sa však snažiť, aby konal správne
a to ostatné ponechať Bohu. "**

/ Meritain /

O B S A H :

Ú v o d	7
1. Z HISTÓRIE REGIÓNU KYSÚC, STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA REGIÓNU	
1.1. Poloha, geologická stavba, klíma	8
1.2. Najstaršie stopy osídlenia	9
1.3. Prvá písomná zmienka o Kysuciach	9
1.4. Spôsob života, kultúra	10
2. CHARAKTERISTIKA OBCE NOVÁ BYSTRICA	
2.1. Zemepisný popis	11
2.2. Osídľovanie	12
2.3. Prvá písomná zmienka	13
2.4. Pečatidlo	14
2.5. Časti obce	14
2.6. Chránené pamiatky v obci, chránené výtvyry a územia	15
3. HISTÓRIA FARNOSTI	
3.1. Vznik farnosti, život v počiatkoch	16
3.2. Správcovia farnosti	17
3.2.1. Kapláni v Novej Bystrici	22
3.3. Rímsko-katolícky farský kostol	23
3.3.1. Pôvodný kostol	23
3.3.2. Stavba nového kostola	24
3.3.2.1. Opravy kostola v r. 1934-35	25
3.3.2.2. Rekonštrukcia kostola v r. 1978	25
3.3.2.3. Zmeny a opravy v r. 1978	27

3.4. Farská budova	27
4. NEPOKOJNÉ ROKY A ICH VPLYV NA FARNOSŤ	
4.1. Vplyv 1.sv. vojny na farnosť	28
4.1.1. Štátny prevrat v r. 1918, rabovka	29
4.1.2. Povoynové roky, bieda po vojne	30
4.1.3. Živelné pohromy, nehody, tragické udalosti	31
4.2. Zmeny v 50-tych rokoch poznačili farnosť	32
4.3. Farnosť v r. 1979	33
5. ŠKOLSTVO, KULTÚRA, NÁBOŽENSKÉ SPOLKY	
5.1. Školstvo	35
5.2. Kultúra	37
5.3. Náboženské spolky	38
6. FARNOSŤ DNES	
6.1. Život vo farnosti	38
6.2. Kaplnky a kríže	39
Z á v e r	40
POZNÁMKY	41
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	44
PRÍLOHA	45

Ú V O D

Každý človek, ktorý sa narodí, narodí sa do určitej doby a jeho život je vsadený do určitého prostredia, v ktorom vyrastá. Postupne si na toto prostredie zvyká, spája sa s ním, utvára si vzťahy s ľuďmi žijúcimi okolo. Každý človek preto pociťuje v sebe ťažko definovateľné puto k svojmu rodisku. Potom sa občas v jeho živote môžu vynárať otázky, čo viem o mieste, kde som sa narodil, čo viem o jeho histórii, o jeho minulosti ? Aké bolo prostredie v minulosti, v ktorom som vyrastal ? Aký bol život ľudí, ktorí tu žili predomnou ?

Tieto otázky zaujímali aj mňa, chcela som viac poznať históriu farnosti, v ktorej som vyrastala, preto som sa rozhodla písať diplomovú prácu na túto tému.

V prvej časti by som sa chcela venovať stručnej charakteristike regiónu, v ktorom sa Nová Bystrica nachádza.

Druhú časť by som chcela venovať topografii obce, počiatočnému osídľovaniu. V tejto časti chcem predstaviť ako obec vyzerala skôr, ako sa stala farnosťou.

V tretej časti mojej práce by som chcela písať o o vzniku farnosti, o živote vo farnosti v počiatkoch, o kňazoch, ktorí tu pôsobili, o farskom kostole.

Veľký vplyv na život mala 1.sv. vojna, túto problematiku chcem rozobrať vo štvrtej kapitole, zároveň tu chcem opísať, aký vplyv mali na farnosť zmeny v 50-tych rokoch.

Vývoj školstva a kultúry vo farnosti chcem priblížiť v piatej časti.

Záverom mojej diplomovej práce je stručný pohľad na farnosť v súčasnosti.

Materiál na svoju diplomovú prácu som čerpala hlavne zo záznamov vo farskej kronike a z obecnej kroniky. Niektoré materiály mi poskytol miestny pán farár.

Touto diplomovou prácou chcem okrem osobnej motivácie zaoberať sa touto otázkou, pomôcť poznať a priblížiť dejiny našej farnosti aj iným, ktorí by o problém mali záujem, pretože v minulosti táto téma nebola kompletne spracovaná.

1. Z HISTÓRIE REGIÓNU KYSÚC, STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA

REGIÓNU

1.1. Poloha, geologická stavba, klíma

Farnosť, ktorej dejinám sa chcem v tejto diplomovej práci venovať, sa nachádza v Chránenej krajinskej oblasti Kysuce. Táto oblasť bola vyhláškou ministerstva kultúry SSR 68/84 zo dňa 23. mája 1984 vyhlásená za chránenú krajinnú oblasť.¹

Kysuce ležia v severozápadnej časti Slovenska. hraničia s Poľskou a Českou republikou. Na rozlohe 934 km² sa nachádzajú 3 mestské a 34 vidieckych sídel.² Región pozostáva z dvoch okresných miest - Čadca a Kysucké Nové Mesto. Nová Bystrica patrí do okresu Čadca. V celom regióne žije približne 124 000 obyvateľov.

Geologicky je územie Kysúc tvorené a budované prevažne treťohornými flyšovými súvrstviami, ktoré sú charakteristické monotónnou rytmickou sedimentáciou pieskovcov, ílovcov a tiež ílovitých bridlíc. Juh a juhovýchod územia je ohraničený úzkym pruhom bradlového pásma tvoreného druhohornými horninami prevažne rôznych typov vápencov, rádiolaritov a vápenitých bridlíc s výskytom skamenelín. Pre vyskytujúce sa flyšové pásmo je typická roponosnosť a plynosnosť. Geologická stavba podmienila i reliéf územia, pre ktorý sú charakteristické oblé horské hrebene, pahorkatiny s vrezanými eróznymi brázdami.³

Prevažná časť Kysúc patrí do mierne teplej klimatickej oblasti⁴ a mierne chladnej oblasti.⁵ Najteplejší mesiac je júl s priemernou teplotou 16-17 stupňov. Najchladnejší mesiac je január, keď teplotný priemer v dolinách klesá pod -4,5 stupňov. Dĺžka obdobia so snehovou prikrývkou je rozdielna, záleží to od nadmorskej výšky, trvá od 90 do 120 dní v roku.

Územie Kysúc sa rozprestiera z väčšej časti v povodí rieky Kysuce. Najvýznamnejšie prítoky Kysuce sú: Korňanka, Čerňanka, Bystrica a Vadičovský potok. Na rieke Bystrica je vybudovaná vodná nádrž na pitnú vodu. Viac ako polovicu územia zaberajú lesy, prevažne ihličnaté.

Rastlinstvo je zastúpené podhorským a horským vegetačným stupňom, dôležitou zložkou sú lúčne a pasienkové spoločenstvá. Medzi vzácnejšie rastliny patria plavúne, rebrovka rôznolistá, horec luskáčovitý, prilbica tuhá, mečík, šafrán⁶ ale i iné rastlinné spoločenstvá, ktoré na našich kysuckých lúkach dokážu poskytnúť nebývalý estetický zážitok každému milovníkovi prírody. Živočíšstvo je zastúpené typickými predstaviteľmi horského a podhorského pásma Karpát, bežne sa v tejto oblasti vyskytuje jeleň, srnec, sviňa divá, jazvec, občas medveď a rys, prechodne vlk. Bohatá je skupina vtáctva s niektorými vzácnymi druhmi ako napríklad dravce a sovy. O čistote horských močiarov, potokov a riek svedčí výskyt vzácných živočíchov ako sú mlok, rak, či salamandra.⁷

1.2. Najstaršie stopy osídlenia

Poznatky o najstaršej minulosti Kysúc boli ešte donedávna veľmi torzovité. Až objavy z neskorších rokov lepšie objasňujú stránky života dávnych obyvateľov údolia rieky Kysuce. Najstaršie stopy osídlenia regiónu pochádzajú zo staršej doby kamennej - paleolitu.⁸ Je to nález z Ochodnice - pazúrikový úštep. Ďalšie zastúpenie artefaktov⁹ z prehistórie Kysúc je obdobie eneolitu,¹⁰ sú to kamenné nástroje a málo výrazná keramika.¹¹ Archeologické nálezy dokladajú, že početnejšie bolo osídlenie Kysúc v mladšej a neskorej dobe bronzovej,¹² kedy Kysuce prenikol ľud lužickej kultúry a osídlil územie v povodí Vadičovského potoka a pri jeho ústi do rieky Kysuce. Redukcia osídlenia nastáva v staršej dobe železnej, kedy ešte pretrváva osídlenie ľuďmi lužickej kultúry. Opätovné početnejšie osídlenie nastáva až v 1. st. p. n. l., kedy Dolné Kysuce obýva ľud púchovskej kultúry. Ďalšie artefakty nám dokladajú slovanské osídlenie v 9. storočí.¹³

1.3. Prvá písomná zmienka o Kysuciach

Prvá písomná zmienka o Kysuciach sa nachádza v darovacej listine, ktorou kráľ Belo IV. v r. 1244 daroval Bohumírovi zem ležiacu západne od rieky Kysuce.¹⁴ Najstaršie písomne

doloženou obcou je Kysucké Nové Mesto, ktoré sa ako osada Jesesyn spomína v listine z r. 1254 a už v roku 1325 dostáva výsady mesta. ¹⁵ V 14. a 15. st. vnikajú aj ďalšie obce na Dolných Kysuciach. Osídľovanie severnej časti Kysúc sa uskutočňuje počas valašskej a kopaničiarskej kolonizácie predovšetkým v druhej polovici 16. a v 17. storočí.

Kysucké obce boli od svojho vzniku až do polovice 19. st. súčasťou feudálnych panstiev Starý Hrad, Strečno, Budatín, Bytča, od polovice 18. st. aj Teplička a Gbeľany. Kysuce, ktoré hraničili s Poľskom, Sliezsikom a Moravou a cez ktoré prechádzala dôležitá obchodná cesta spájajúca Uhorsko so Sliezsikom a Poľskom, boli vo svojej histórii svedkom vojnových udalostí alebo prechodu vojsk. Na začiatku 30-tych rokov 15.st. to boli husitské vojská, koncom 17. st. vojská povstalcu Thokolyho a cisárske vojská, na konci polovice 18.st. počas sliezskej vojny opäť cisárske vojská, či priama účasť Kysúc v revolúcii v r. 1848-49. Kysuce trpeli aj počas sporov o uhorsko-sliezsko-moravské hranice, ktoré trvali od polovice 16. st. do konca 18. st.

1.4. Spôsob života, kultúra

Spôsob života a kultúra ľudu Kysúc boli ovplyvňované vo veľkej miere predovšetkým hospodárskymi a sociálnymi podmienkami. Väčšina obyvateľov Kysúc žila spôsobom, ktorý sa nevelmi líšil od života ich otcov a dedov. Až do polovice 20.st., v niektorých prípadoch aj do neskorších rokov sa zachovalo množstvo archaických javov, ktoré inde na Slovensku zanikli vo väčšine už dávnejšie. V najväčšej miere sa to prejavovalo v ľudovej architektúre, kde až v posledných desaťročiach boli tradične drevené zrubové domy nahradené murovanými. Kto príde aj v súčasnosti na Kysuce, má možnosť obdivovať romantické dreveničky roztrúsené po kysuckých kopaničiach, ktoré zväčša slúžia už na rekreačné účely, ale je možné ešte stále vidieť i drevené usadlosti, ktoré sú obývané väčšinou staršími ľuďmi, ktorí sa dodnes nevedeli rozlúčiť s kedysi tradičným spôsobom života. Archaický spôsob života kysuckej rodiny bol spojený s množstvom obyčajov a zvykov, ktoré tu pretrvali do polovice 20 st., niektoré aj do súčasnosti. K uchovávaniu a rozvíjaniu ľudovej kultúry, okrem špecializovaných kultúrnych zariadení napr.

múzeum¹⁶ a pod., prispievajú početné folklórne súbory a skupiny. Aj bohatstvom ľudovej kultúry, vytváratej a rozvíjanej kysuckým ľudom po stáročia, patria Kysuce medzi najznámejšie oblasti Slovenska.

2. CHARAKTERISTIKA OBCE NOVÁ BYSTRICA

2.1. Zemepisný popis

Obec Nová Bystrica sa nachádza v Chránenej krajinnej oblasti Kysuce, patrí do okresu Čadca, nachádza sa severovýchodným smerom od Čadce, vzdialená od okresného mesta je 27 km.

Leží na styku Slovenských Beskýd a Kysuckej vrchoviny.¹⁷ Obec patrí do Bystrickej doliny, ktorá je ľavostrannou bočnou dolinou Kysuckej vrchoviny na severe Kysúc. Dolinou preteká rieka Bystrica, ktorá je 21,4 km dlhá a vlieva sa do rieky Kysuce. Na severnej strane je ohraničená hrebeňom Beskýd, vzdialených jednu až dve hodiny. Beskydy sú súčasne štátnou hranicou Slovensko-Poľsko. Juh už patrí do oblasti Malej Fatry miestami prestúpenej výbežkami Pienín. Celá Nová Bystrica je obkľúčená prevažne ihličnatými lesmi, len západ je otvorený cestou do Starej Bystrice.¹⁸ Celá obec je podlhovastého tvaru. Dĺžka obce je asi 16 km a najväčšia šírka je 8 km. Obec nie je zoskupená, ale veľmi rozľahaná, na mnohých miestach prerušovaná záhradami, potôčikmi, vrchmi a roľami. Stred obce sa nachádza vo výške 526 m nad morom. Najnižšia poloha je 490 m a najvyššia poloha je 1226 m v chotári.¹⁹

Chotár z tret'ohorných hornín má na juhu vrchovinový ráz, kým na severe prechádza až do hornatiny. Okrem doliny Bystrice je pokrytý nesúvislým lesom. V tejto oblasti prevládajú hnedé lesné pôdy. Priemerná ročná teplota sa v obci pohybuje okolo 4-7 stupňov. Ročný úhm zrážok je 900-1200 mm. Pôda obce je málo úrodná, súvisí to s pomerne vysokým položením obce, pôda je horského rázu, poloha roľí je veľmi členitá a preto aj ťažko obrábateľná.. Celková výmera chotára je 7 357 ha. V súčasnosti má obec 905 čísel²⁰ a 3 048 obyvateľov.²¹

2.2. Osídľovanie

Nová Bystrica je pôvodná valašská obec zo začiatku 17. st., bola osídlená kopaničiarskou kolonizáciou, kde pôvodné obyvateľstvo sa zaoberalo roľníctvom, drevorubačstvom, pltníctvom a domácou výrobou dreveného náradia.²²

V kopaničiarskych osadách sa dodnes zachovali staršie typy dvoj-troj priestorových domov. V Novej Bystrici sa nachádza zrubový dvojpriestorový mlyn z roku 1808.²³

Kopaničiarske osídlenie bolo spôsobené kolonizáciou valachov a kopaničiarov, ktorej hlavná fáza sa uskutočnila v druhej polovici 16. st. a začiatkom 17. st. V tomto období na Kysuciach vznikalo najviac kopaničiarskych usadlostí neskoršie vyčleňovaných do samostatných obcí. Počiatky valašskej kolonizácie spadajú pravdepodobne až do prelomu 15.-16. storočia. Počas tureckej expanzie a po strate úrodnej maďarskej nížiny prejavila sa naliehavá potreba čoraz viac a intenzívnejšie využívať poľnohospodársku pôdu v severných oblastiach bývalého Uhorska, teda aj Kysúc.²⁴

Feudál vo svojom záujme postupoval dvojakým spôsobom. Na jednej strane nútil svojich poddaných postupovať do horských dolín, na horské svahy a vrchy, na druhej strane usadzoval na týchto miestach aj valasko-pastiersky element, ktorý prichádzal na jeho domínium či už zo susedných panstiev, alebo spoza hraníc.

Prikladám tu aj počty obyvateľov v obci, ktoré sa v jednotlivých rokoch pohybovali nasledovne:²⁵

Rok	Počet obyv.	Rok	Počet obyv.
1880	2954	1940	3883
1890	3086	1948	3412
1900	3276	1961	3711
1910	3409	1970	3431
1921	3242	1997	3048
1930	3456		

Prví kolonisti sa usadzovali vo dvoroch, v údoliach pozdĺž vodných tokov. V neskorších obdobiach sa v čoraz väčšej miere využívali aj vzdialenejšie pozemky, kde vznikali najskôr prechodné a neskôr i trvalé sídla. Jednotlivé dvory predstavovali i samostatnú hospodársku jednotku s obytným domom a hospodárskym príslušenstvom. Dvory boli pomenované podľa svojho zakladateľa a spočiatku ich obývali členovia jednej rodiny, ktorej priezvisko tvorilo aj názov dvora.

2.3. Prvá písomná zmienka

Prvá písomná zmienka o našej obci podľa doteraz zistených prameňov sa nachádza vo Vlastivednom slovníku. Obec bola uvádzaná, ako Nova Besztercza, od roku 1773 ako Bistričky. od r. 1808 ako Nová Bystrica.²⁶ Miestna časť obce - Vychylovka sa prvý raz uvádza od roku 1828.²⁷ Maďarské znenie obce sa uvádza v roku 1773 a to Uj Besztercze.²⁸

Nová Bystrica je uvádzaná aj ako Nowa Bystřice, v roku 1863 zasa ako Újbisztric, v roku 1873-1913 ako Újbeszterca a napokon od roku 1920 ako Nová Bystrica.²⁹

Územie Slovenska bolo až do roku 1918 súčasťou Uhorska, respektíve Rakúsko-Uhorskej monarchie. V tomto štátnom útvare boli pevnými administratívnymi obvodmi, ustálenými už v stredoveku, historické stolice. Územie Slovenska bolo rozdelené do 12 stolíc. Obec Nová Bystrica patrila do Trenčianskej stolice alebo ináč nazývanej aj župy. Po vzniku ČSR územie Slovenska bolo rozčlenené do 16 stolíc a aj za tohto administratívneho rozdelenia Nová Bystrica patrila do Trenčianskej stolice.³⁰

2.4. Pečatidlo

Každá obec alebo mesto má svoj znak. Tento erb alebo znak nielen mestský ale aj obecný je mimoriadne výrečným prameňom hlavne pri riešení počiatkov formovania sa miest, mestečiek a obcí. Obecný znak Novej Bystrice sa po prvý raz zisťuje na pečatidle z roku 1855.³¹

Pečať s mestským alebo obecným symbolom je najvhodnejším a niekedy jediným prameňom ku vzniku administratívnych činností v jednotlivých lokalitách a práve pečať ukazuje a datuje dosiahnutie tohto významného vývojového stupňa. Erby a pečate sú aj najcitlivejším ukazovateľom právneho postavenia mesta alebo obce. Do erbov mesta alebo obce vkladali symboly znázorňujúce zamestnanie obyvateľstva, hovoria teda väčšinou o práci a remeslách, ktoré obyvateľstvo živilo.

Nová Bystrica má nedátovanú oválnu pečať priemeru 19 20 mm použitá v roku 1783. V pečatnom obraze sa nachádza klas, čerieslo, na kopci strom, lemeš a zase klas.³²

Z opisu pečatidla obce Nová Bystrica možno teda vyvodit' skutočnosť, že tunajší obyvatelia sa zamestnávali nielen poľnohospodárstvom ale aj prácou v lese a výrobkami z dreva a okrem toho aj pltníctvom.³³

2.5. Časti obce

Obec Nová Bystrica pozostáva z dvoch miestnych častí: Nová Bystrica a Vychylovka. Vychylovka je osada, ktorá pozostáva z viacerých kopaníc a aj celá obec má kopaničiarsky charakter. Spomína sa v roku 1828, keď mala 87 domov a 865 obyvateľov.³⁴ Táto osada taktiež patrila panstvu Strečno. Obec i osada patrili najskôr panstvu v Tepličke. R. 1918 tu vojnoví zajatci postavili lesnú železničku. Po roku 1918 sa obyvateľstvo tak Vychylovky ako aj Novej Bystrice popri poľnohospodárstve, furmánkam a pltníctve zaoberali tkáčstvom, prácou na pile, drotárstvom, podomovým obchodom, zberom a predajom lesných plodín, košíkárstvom a sezónnymi poľnohospodárskymi prácami, ktoré pretrvávajú až dodnes.

Obec pozostáva z viacerých dvorov - osád, ktorých pomenovanie sa odôvodňuje od pôvodného osadníka alebo chotárnou polohou.

Nová Bystrica má tieto osady:³⁵

Berešovia, Bisahovia, Breh, Hančinovia, Handrisovia, Holienkovia, Hričov, Chalúpkovia, Jančulovia, Klanicovia, Korčekovia, Košťálovia, Kubíkovia, Lachovia, Luciakovia, Mackovia na vrchu, Mackovia v rieke, Medzi vody, Mrvovia, Pastvečkovia, Pastvovia, Pavlínovia, Peťkovia, Pleškovia, Pod hájom, Podolina, Podolinskovia, Rajnohovia, Romaníkovia, Rusnákovia, Sobolovia, Strapáčovia, Timkovia, Veľký Potok, a Závodskovia.

Vychylovka má tieto osady:

Adamíčkovia, Bardáčovia, Baníkovia, Cádrovia, Frančiakovia, Fulierovia, Grigovia, Granátovia, Hájnikovia, Chmúrovia, Klučkovia, Kašubovia, Kubátkovia, Miškovia, Martiniskovia, Oravcovia, Pišojovia, Pavelkovia, Podrycerová, Brandysovia, Brhlovia, Janíkovia, Kubásovia, Mazúrovia, Petrekovia, Priščovia, Pokrývkovia, Šudovia, Pochybovia, Povrieslovia, Rycierky, Rychlovia, Slukovia, Svitkovia, Sporimskovia, Šulavovia, Šadibolovia, Talapkovia a Zemanovia.

2.6. Chránené pamiatky v obci, chránené výtvyry a územia

Určite každá obec má nejaké pamiatky pre obec veľmi vzácne. Na území Novej Bystrice sa nachádzajú tiež chránené pamiatky, ktoré sú v štátnom zozname chránených pamiatok.

Pri kostole sa nachádza nehnuteľná pamiatka,. Je to socha sv. Jána Nepomuckého s určením letopočtu. Pochádza z r. 1838. Toto dielo zhotovil neznámy kamenársky majster.³⁶

V katastrálnom území Nová Bystrica sa nachádza chránené územie Zajačkova lúka, ktorá leží v severe doliny Riečnica o výmere 3,98 ha. Predmetom ochrany sú chránené druhy rastlín, hlavne šafránu Hauffelovho. Predpokladá sa, že toto nálezisko v Kysuckej vrchovine patrí medzi

najsevernejšie lokality výskytu chráneného druhu, preto si zasluhuje osobitnú ochranu pred radikálnymi zásahmi, ako je chemizácia, zalesnenie, rozorávanie.³⁷

V katastrálnom území Nová Bystrica - Vychylovka sa nachádza chránený prírodný výtvor Vychylovské prahy. Jedná sa o úsek toku rieky Vychylovka u Pavelka, 100 m dlhý a 10 m široký. Celková výmera CHPV je 0,38 ha.

Na tomto území sa nachádza aj chránené územie Vychylovské skálie, kde predmetom ochrany sú geologické výtvory. Tu je zakázaná ťažba nerastných surovín a dreva. Výmera CHPV je 26,72 ha.³⁸ Nachádza sa pri hlavnom hrebeni Slovenských Beskýd, južne od Rycierovej hory v oblasti doliny Podrycierová.

Vo Vychylovke sa nachádza Múzeum Kysuckej dediny. Toto múzeum ponúka obraz života a bývania Kysučanov z konca 19. a začiatku 20. st. V tomto objekte sú umiestnené skupiny objektov ľudovej architektúry. V múzeu sa nachádza rekonštruovaná úzkorozchodná železnica. Táto historická lesná úvratľová železnica svojím jedinečným úvratľovým systémom dokáže na 1500 m vzdušnej vzdialenosti prekonať výškový rozdiel 217 m. Patrí medzi svetové rarity.

V tomto múzeu v prírode sa konajú počas letnej sezóny rôzne kultúrne podujatia a stalo sa už tradíciou, že na sviatok sv. Floriána - patróna požiarnikov sa pri kaplnke³⁹ v múzeu slúži svätá omša.

3.HISTÓRIA FARNOSTI

3.1. Vznik farnosti, život v počiatkoch

Nová Bystrica nebola hneď od svojho vzniku samostatnou farnosťou. Po postupnom osídlení v 17. st. patrila do správy obce Stará Bystrica.⁴⁰ Jej materská farnosť Stará Bystrica je od Novej Bystrice vzdialená asi 1/2 hod. cesty pešo, až na úplný koniec dediny 3 hod.

Nová Bystrica ako samostatná farnosť bola založená v roku 1789.⁴¹ Farská budova bola v tomto období drevená. Počet veriacich vo farnosti bolo 2454, židov tu žilo 11. V roku 1826 bolo

vo farnosti 2196 farníkov.⁴² Základom náboženského života boli bohoslužby, ktoré sa odbavovali v miestnom rímsko-katolíckom kostole. V nedeľu sa v lete najskôr vyzváňalo o 9 hod., v zime o 10 hod. Hneď po zozváňaní opakovali školáci katechizmus. Opakovanie katechizmu trvalo zhruba 15 minút. Potom bola kázeň a spievaná svätá omša.

V nedeľu poobede o 14 hod. mala katechizmus mládež a modlili sa tiež litánie: V tomto období nebola ešte postavená škola, preto sa učilo vo farskej budove. Učiteľom bol väčšinou farár, ktorému vypomáhal kostolník alebo dobrý žiak. Počet školákov⁴³ bolo v počiatkoch farnosti 104. Z týchto sa v skutočnosti učilo len 5 žiakov, lebo ostatní v lete sa museli venovať pomoci doma, museli väčšinou pásť kravy a v zime si nemali čo obliecť a mali do školy ďaleko. Rodičia o vzdelanie ani nejako zvlášť nezbali, na školu nekládli nijaký veľký dôraz.

Farníci boli nábožní, k sviatostiam pristupovali aj okrem Veľkonočných sviatkov na významnejšie sviatky. Veriaci boli v duchovných záležitostiach poslušní, vždy sa snažili farárovi pomôcť. Farnosť mala dvoch kostolníkov. Boli nimi Ján Mihálik a Adam Mihálek. Ich plat bol 7 zlatiek. Hrobári boli tiež dvaja. Matej Jonek a Michal Rajnoha. Od r. 1828 bol hrobárom Martin Potočiar.⁴⁴

Vo farnosti boli pôrodné asistentky nazývané babicule. Bolo ich 10. V kronike farnosti da uvádza, že tieto ženy mali dobré mravy a svoju prácu konali väčšinou z kresťanskej lásky. Od miestneho farára boli dobre poučené aj vo veci sviatosti krstu. Neraz ich môžeme vidieť uvádzané v matrike ako vysluhovateľky sviatosti krstu, poväčšine v nebezpečenstve smrti.

3.2. Správcovia farnosti

Vo farnosti Nová Bystrica sa od svojho založenia vystriedalo a Bohu i ľuďom slúžilo 15 správcov farnosti. Okrem toho tu pôsobilo 30 kaplánov. Najskôr uvádzam prehľadný zoznam kňazov pôsobiacich vo farnosti:⁴⁵

1. P.LADISLAV SZPAAL OFM - / 1789 - 1791 /
2. ŠTEFAN MARTYŠ / 8.VI. 1791 - ? /

3. JÁN UJHÁZY / + 29.V. 1800 /
4. ANDREJ KRUTEK / 29.V. 1802 - 19.X. 1826 /
5. JÁN ŠPALDON / 1826 - 1828 /
6. LUKÁČ TORMÁSSY / 1828 - ? /
7. JOZEF KEMKA / + 1893 /
8. EDUARD GILY VAD / 1893 - 20.VI. 1918 /
9. JÁN FABIÁN / 18.XII. 1918 - 1. XI. 1933 /
10. JOZEF DVONČ / 13.XI. 1933 - 15.II. 1964 /
11. Dr. FRANTIŠEK MITÚCH /15.II. 1964 - 22.XII. 1976 /

Od 1.I. 1977 - 1.III. 1977 spravoval kaplán z Krásna nad Kysucou Ladislav Porubčín

12. CELESTÍN MIKUNDA / 1.III. 1977 - 1.VIII. 1980 /
13. ANTON KOŽÁK / 1.VIII. 1980 - 1987
14. STANISLAV DUNÍK / 1987 - 1991 /
15. PAVOL MIČÚCH / 1991 - /

Ako som už uviedla prvým farárom bol františkánsky páter **LADISLAV SZPAAL** OFM.

Ladislav Szpaal pomáhal stavať a zároveň benedikoval⁴⁶ prvý kostol v Novej Bystrici.

Druhým farárom bol **ŠTEFAN MARTIŠ**, pochádzal z Kočkoviec, študoval filozofiu v Budapešti a teológiu študoval v Bratislave. Vysvätený za kňaza bol 22.8. 1790. Ročne dostával 300 zl. z fundus religiosus.⁴⁷

Po Štefanovi Martyšovi bol miestnym správcom farnosti

JÁN UJHÁZY. Vo farskej knižnici zostali po ňom nejaké knihy.⁴⁸

Za spravovania farnosti **ANDREJOM KRUTEKOM** sa porobilo veľa vecí. Od 28.VII. 1803 tu začal pôsobiť prvý učiteľ, ktorý bol zároveň aj prvým organistom. V r. 1804 bol v kostole postavený organ. Cena organu nie je známa, tento organ bol postavený z peňazí, ktoré darovali

veriaci. Za jeho pôsobenia bola tiež postavená prvá škola. Škola bola drevená. Prvý organista a učiteľ bol Štefan Jakúbek

z Kysuckého Nového Mesta. Učil deti čítať a písať a učil aj katechizmus. Učiteľ bol zároveň aj notárom.

Ďalším kňazom bol **JÁN ŠPALDON**. Pochádzal zo Žiliny. Študoval v Žiline, Kremnici a v Bratislave. Po skončení štúdií bol vysvätený za kňaza r. 1793. Bol administrátorom⁴⁹ v Lutišiach 21 rokov. Na penziu išiel z Novej Bystrice ako 65 ročný.

Už v poradí šiestym farárom bol **LUKÁČ TORMÁSSY**. Skôr, ako bol pridelený do N. Bystrice, bol kaplánom v Rajci. V Novej Bystrici bol od r. 1828. O konci jeho pastorácie v N. Bystrici nie sú zistené údaje.

Po L. Tormássym prišiel do farnosti **JOZEF KEMKA**, ktorý zomrel r.1893. Tento kňaz je pochovaný pri tunajšom kostole, kde má ešte zachovalý pomník.

EDUARD GILY skôr, ako prišiel do Novej Bystrice bol dlhé roky profesorom náboženstva v Trenčíne. Novobystrickú farnosť viedol 25 rokov, v roku 1918 bol v nemocnici v Tešíne operovaný. Na tretí deň po operácii ľadvín zomrel zaopatrený sviatosťami. Eduard Gily počas deviatich rokoch, do roku 1902 sám pracoval na spáse svojich veriacich. Keďže farnosť bola rozsiahla a mala v tom období veľký počet veriacich, vyžadovalo to veľa úsilia a námahy od tohoto kňaza. Bol mužom veľmi vzdelaným a kňazom veľmi horlivého ducha. Jeho práca si vyžadovala všetky jeho duševné ale aj telesné sily. Preto ho napadla aj táto nebezpečná choroba. Na túto chorobu trpel celých desať rokov Kôli tomuto mu boli na pomoc poslaní kapláni.

Prvým kaplánom bol **KAROL KMEŤKO**. Do farnosti prišiel v r.1902.⁵⁰ Tento kaplán mal veľmi dobrý vzťah k ľuďom, bol veľkým priateľom detí. Často navštevoval pasienkoch a lúkach a učil ich tam rôzne piesne. Po odchode tohto kaplána sa často menili miestni kapláni. ⁵¹

JÁN FABIÁN prišiel do farnosti v r. 1918. Za jeho pôsobenia tu boli vykonané sväté misie. Misionári tu boli v rokoch 1931-32.⁵² Týchto misií sa veriaci zúčastňovali s veľkou horlivosťou. Počet penitentov bolo 2500, svätých prijímaní bolo 6000.⁵³ Veriaci sa počas misií obnovili a posilnili na duchu. Kňaz Ján Fabián bol uznesením obecného zastupiteľstva zo dňa 12.3.1933 ustanovený prvým kronikárom obce.⁵⁴

13. 11. 1933 sa ujíma vedenia farnosti **JOZEF DVONČ**. Narodil sa 18.2. 1893 v Račiciach, ordinovaný bol 1.2.1918. Kaplánom bol v Drietome a v Lietave. V r. 1922 bol administrátorom v Čavoji. Od r. 1933 bol došasným správcom v Novej Bystrici. Od r. 1934 bol ako riadny správca-farár Novej Bystrice. Farnosť spravoval do 15.2.1964. Zomrel v Novákoch 24.8.1972.

Je tam aj pochovaný. Jeho práca vo farnosti bola veľmi poctivá, ľudia ho mali radi, Počas penzie žil vedľa fary v domčeku ešte 8 rokov. Posledné roky trpel veľkou astmou. Za jeho pôsobenia bol duchovný život na celkom dobrej úrovni. R.1937 bolo vo farnosti 3462 rím.katolíkov, 6 židov a 7 neveriacich.

Od 15.2. 1964 prevzal vedenie farnosti **FRANTIŠEK MITÚCH**. Bol ordinovaný v Ríme , v rokoch 1945-1947 študoval v Ríme, bol doktorom teológie. V decembri roku 1977 bol suspendovaný a aj zaistený.

Od 1.3. 1977 sa správcom farnosti stáva **CELESTÍN MIKUNDA**. Narodil sa 29.9.1923 v Porúbke pri Žiline. Absolvoval Gymnázium v Žiline v r. 1944. V tomto istom roku začal teologické štúdiá v biskupskom seminári v Nitre. Na tretí ročník odišiel do Bratislavy na teologickú fakultu. V Bratislave bol aj ordinovaný 12.6. 1949. Jeho prvé kaplánske miesto bola Nová Bystrica. V rokoch 1960 - 1964 bol mimo pastorácie, bol mu odňatý štátny súhlas, pretože sa nedostavil k voľbám. Na príkaz štátnej politickej správy bol preložený r. 1980 ako nepohodlná osoba do Lietavy pri Žiline. Celestín Mikunda bol veľmi horlivý kňaz, mal rád ľudí, pracoval s deťmi, miništrantami, s mládežou. Za jeho pôsobenia sa sa vo farnosti porobilo veľa opráv na kostole ale aj na farskej budove. Vo farskej kronike uvádza, že bol preložený "asi pre to

básnikovo : Pravde žil som, krivdu bil som, národ verne svoj ľúbil som. To jediná moja vina a okrem tej žiadna iná!"⁵⁵

Do farnosti bol po Celestínovi Mikundovi dišponovaný od 1.8.1980 kaplán z Čierneho pri Čadci **ANTON KOŽÁK**. Narodil sa 12.3. 1952 v Čadci. Ordinovaný bol 8.6.1975. Svoju pastoračnú činnosť začal ako kaplán v Bánovciach nad Bebravou. V r. 1975 - 1976 bol kaplánom v Starej Bystrici, v r. 1976 - 1980 bol kaplánom v Čiernom. Vo farnosti bol do r. 1987, odkiaľ bol preložený do Staškova.

Po sedemročnom pôsobení A. Kožáka bol do farnosti pridelený **STANISLAV DUNÍK**. Narodil sa 28.10. 1958 v Dolnej Maríkovej. Ordinovaný bol 16.6. 1985. Bol kňazom veľmi horlivého ducha, veľmi mu záležalo na pozdvihnutí duchovnej úrovne veriacich farnosti. Zvlášť mal dobrý vzťah k deťom a mládeži. Za jeho pôsobenia začala farnosť ožívať. Tradičná viera sa u mnohých začala meniť na vieru živú. Počas jeho pôsobenia navštevovalo bohoslužby veľmi veľa detí a mládeže, pretože každý piatok bývala detská svätá omša. Svojimi prístupnými a ľahko zrozumiteľnými kázňami dokázal veľmi osloviť deti, preto deti chodili do kostola veľmi radi. V tomto období tu vznikol detský spevokol, ktorý začala viesť Agáta Kubinová z Čadce, neskôr Vlado Kupka z Čadce. Do spevokolu bolo zapísaných okolo 60 detí. Mládež mávala každý piatok po svätej omši stretnutie so svojim duchovným otcom. Stretávali sa pravidelne buď na fare alebo v sakristii. Na stretnutiach sa spoločne modlili, čítali si Božie slovo, uvažovali nad ním, rozoberali ho, aby ho mohli aplikovať na život. Mladí rozoberali aktuálne otázky života. Farnosť za pôsobenia kňaza postupne oživala. Bolo tu založených asi 10 ružencových spoločenstiev, do ktorých boli zapojení muži, ženy, ale aj deti, miništranti, mládež.

V roku 1990 tu začala pôsobiť prvá katechétky Jana Čierňavová, ktorá pomáhala s vyučovaním náboženstva na ZŠ .

V roku 1991 prišiel do farnosti **PAVOL MIČÚCH**. Pôsobí tu až dodnes. Narodil sa v Kamennej Porube 1.8.1964, ordinovaný bol 19.6.1988. Svoju pastoračnú činnosť začal ako kaplán v r.1988

v Bánovciach nad Bebravou, odkiaľ išiel na základnú vojenskú službu, ktorú konal v rokoch 1988-1990. Po vojenskej službe pôsobil ako kaplán v Kysuckom Novom Meste. Z Kysuckého Nového Mesta bol preložený do našej farnosti.

3.2.1. Kapláni v Novej Bystrici

Už od roku 1828 bol vo farskej budove byt pre kaplána, ale nebol hneď od začiatku obsadený. Prvý kaplán tu bol pridelený v r. 1902. Uvádzam tu prehľad kaplánov, ktorí pôsobili vo farnosti

Nová Bystrica: ⁵⁶

1. KAROL KMEŤKO⁵⁷ - 1902
2. ANTON BLAHA - 1904
3. KAROL ZÁŠKVARA - 1905
4. JURAJ CZEIZEL - 1907 - 1911
5. ŠTEFAN HERMAN - 1911
6. SIMON GALLO - 1912
7. EUDOVÍT ŠIMEK - 1913
8. KAROL TOČÍK - 1915
9. JOZEF MINAROVIECH - 1917
10. ŠTEFAN FUNDÁREK - 1918
11. MICHAL ÚRADNÍK - 1926
12. AUGUSTÍN TURČEK - 1928
13. JOZEF KOZINKA - 1930 - 1931
14. KAMIL ZLATOŠ - 1931 - 1932
15. VINCO KRÁL - 1932
16. JOZEF BALUŠÍK - 1932 - 1933
17. AUGUSTÍN ČAPRUHA - 1933 -1934
18. JOZEF OMELKA - 1934

19. JÁN SLIVKA - 1935
20. ALADÁR STRUHÁR - 1939 -1940
21. JOZEF GÁPLOVSKÝ - 1940 - 1941
22. JOZEF BALUŠÍK - 1942
23. ANTON DUBAČ - 1944
24. CELESTÍN MIKUNDA - 1949 - 1950
25. JOZEF BALUŠÍK - 1952 - 1954
26. ŠTEFAN KOSPER - 1955 - 1956
27. RUDOLF BARÁNEK - 1956 -1958
28. DOMINIK MACÁK - 1958
29. VOJTECH VALENT - 1958
30. LADISLAV MIŠÁK - 1958 - 1964

Posledný kaplán vo farnosti bol v roku 1964. Odvtedy spravovali farnosť farári sami bez pomoci kaplánov.

3.3. Rímsko-katolícky farský kostol

3.3.1. Pôvodný kostol

V centre obce Nová Bystrica po pravej strane rieky a cesty sa nachádza murovaný kostol. Pôvodný kostol však nebol murovaný a stál na inom mieste ako kostol v dnešnej dobe. Prvý kostol bol z dreva, údajne bol postavený na mieste, kde je teraz postavená nová fara, kde predtým boli hospodárske farské budovy. Pozostatok z čias prvého kostola je stará lipa, ktorá stojí pri farskej budove. Táto lipa pravdepodobne stála pred pôvodným kostolom. Tento kostol bol postavený asi v roku 1789, bol drevený z červeného smreku. Stena kostola bola obitá šindelom, ktorá chránila kostol pred dažďom. Veža kostola bola červenej farby s dvojramenným krížom na vrchu.⁵⁸

Vo veži sa nachádzali tri zvony. Prvý bol 40 kg a zakúpil ho farník Ján Bisaha. Druhý 70 kg zvon zakúpil miestny duchovný správca, prvý novobystrický farár Ladislav Szpaal OFM. Tretí zvon vážil 100 kg. Tento zvon zakúpili farníci.

Kostol pomáhal stavať františkánsky páter L. Spaal, zároveň ho aj benedikoval.⁵⁹ Kostol mal chór, ktorý bol postavený z dreva, stál na štyroch stĺpoch. Chór bol bez organa. V kostole bol len jeden oltár, ktorý nemal oltárny obraz. Oltár bol zasvätený Všetkým svätým.⁶⁰ Oltár bol posvätený biskupom Fuchsom v Žiline v r. 1791.⁶¹ Tento biskup daroval aj prvé knihy do farskej knižnice. Daroval 15 zväzkov kníh.

3.3.2. Stavba nového kostola

Pôvodný drevený kostol, ktorý bol postavený v r. 1789 vystriedal nový kostol, stavaný v r.1857.⁶² Nový kostol bol stavaný z kameňov ale aj tehál. Pretože tento kostol je kamenný, je studený a vlhký. Nebeským patrónom kostola je sv. Ján Krstiteľ. Kostol je 45 m dlhý, 11 m široký a 26 m vysoký, je druhým najväčším kostolom na Kysuciach. Počas 1. svetovej vojny bol v r. 1916 čiastočne a povrchne opravený. Bol pokrytý šindelom. Ale vzhľadom k tomu, že šindel bol slabý, dažďová voda sa cez neho dostala, a tak na mnohých miestach poškodila klenbu. V roku 1922 vznikol veľký požiar, zhoreli farské hospodárske budovy, domy susedných gazdov, zhorela farská budova, ale kostol bol zachránený, aj keď vietor plamene zanášal aj na šindľovú strechu kostola. Preto miestny duchovný Ján Fabián bol nútený odnášať liturgické nádoby do blízkej školy. Od r. 1921 bola na referáte ministerstva školstva a národnej osvety podaná žiadosť o možnosť opravy kostola. Avšak až v r. 1927-28 bol kostol, veža a sakristia opravené. Veriaci poskytli prácu na oprave kostola v hodnote 5200 Kč.⁶³

V r. 1922 bol postavený nový orgán od Jána Nenssera z Nového Jičína.⁶⁴ Nový orgán stál 32000 Kč. Prispeli naň bývalí urbárnici sumou 14 000 Kč, spolurodáci žijúci v Amerike poslali 8 000 Kč, ostatné peniaze boli vyplatené z milodarov veriacich.

V r. 1916 dala maďarská vláda odmontovať všetky zvony, okrem jedného. Zvony boli použité na kanóny. Z tohoto nastalo vo farnosti veľké pohoršenie medzi farníkmi. V r. 1925 boli zakúpené tri nové zvony v cene 14 000 Kč. Na tieto zvony prispeli finančnou čiastkou 10 000 Kč bývalí urbárnici. Tieto zvony boli posvätené Štefanom Krautmanom, dekanom z Oščadnice.⁶⁵ V kostole sa nachádza Betlehem od r. 1927.

3.3.2.1. Opravy kostola v r. 1934-35

Do konca r. 1933 bol kostol vo veľmi zlom stave. Omietka na povale bola veľmi chatrná a opadávala. Bielené steny boli celé zaprášené. Tiež obrazy a oltáre v kostole boli vo veľmi zlom stave. Aj farská budova bola v takomto podobnom stave. Strecha bola dieravá, strechy boli plesnivé. 13. 11. 1933 prišiel do farnosti duchovný správca Jozef Dvonč, ktorému na práci veľmi záležalo, usilovne pracoval a tak sa mu podarilo dokázať, že za jeden rok boli kostol i fara úplne opravené. Celá oprava kostola stála 65 000 Kč. Vlastná maľba stála 35 000 Kč. Maľovanie kostola previedol ak. maliar kostolov Štefan Šimkovič. Celý náklad na opravu kostola hradili farníci z vlastných prostriedkov. Najväčším darcom bol Ignác Drašár, správca školy, ktorý sám daroval 12 000 Kč. Miestni urbárnici zložili čiastku asi 30 000 Kč.⁶⁶ Raifeisenka⁶⁷ dala 5 000 Kč. Na opravu kostola tiež prispel pán biskup Dr. Karol Kmeťko sumou 3 000 Kč. Na opravu fary prispel i štát sumou 8 000 Kč.⁶⁸

R. 1947 bol kostol poškodený vojnou, bola zničená strecha, všetko potrebovalo veľa opráv. Bola vymenená strešná krytina z elemitu za plechovú, aby sa tak zamedzilo zničeniu maľovky a stien kostola. Plech dodala a strechu pokryla firma z Frýdku-Místku. Krytina z kostola sa použila na zakrytie farských hospodárskych budov.⁶⁹

3.3.2.2. Rekonštrukcia kostola v r. 1978

V r. 1978 bola prevedená rekonštrukcia kostola, keď farnosť spravoval d.p. Celestín Mikunda. V r. 1950 bola v dedine zavedená električka a vtedy bola prevedená aj elektrifikácia fary a kostola.

Odvtedy však celá električka v kostole po 28 rokoch bola vo veľmi zlom stave, potrebovala opravu. V r. 1978 bola celá električka vysekaná a znovu prevedená inštalácia električky, rozhlasu, kúrenia a elektrických zvonov. Na krížovej ceste sa vymenili a dali sa nové svietidlá. Urobilo sa osvetlenie povaly, kostola a veže. vedenie sa urobilo zo sakristie dvoma smermi. Prvé vedenie išlo asi meter nad dlážkou kostola. Druhé vedenie bolo na vnútornej strane okolo okna nad sakristiou na poval, potom na chorus a až na vežu kostola. Spravili sa hromozvody veže a kostola. Okolo celého kostola je zemnenie - vzdialenosť 3-5 m. Vývody rozhlasu boli: prvý nad dverami sakristie, druhý, tretí, štvrtý, piaty v lodi kostola, šiesty bol vonku nad bočným vchodom, siedmy vo vchode nad vchodovými dverami, ôsmy na chóru . Vpredu pri ambóne na dlažbe sa nachádzal vývod reproduktorov. Celá električka kostola stála cca 100 000 Kčs.⁷⁰

V tomto istom období sa previedla tiež maľba kostola. Tieto práce robil podnik Stavba Nitra. Hlavnými majstrami boli Bahoš a Farský. Boli prevedené práce: tónovanie stien, reštaurácia obrazov a ich rámov, tiež reštaurácia oltárov. Práce boli urobené v čase od 15.7.1978 - 20.9.1978. Tieto práce stáli 90 000 Kčs. Lešenie bolo urobené vo vlastnej réžii za pomoci domácich brigádnikov. Po materiálnej stránke vyšlo asi na 3 000 Kčs. Vedúcim týchto prác bol Milan Jantula.

Ďalšou prácou bola výmena dlažby kostola. Dlažba bola prevedená dlaždicami typu TERAZZO 30x30x4 cm. Dlaždice boli dovezené z Jeseníkov. Ako podklad zostala stará dlažba a jej zarovnanie do roviny. Kôli nerovnosti terénu bola veľká spotreba podložnej zmesi. Prácu urobili domáci murárski majstri s pomocníkmi Alexandrom Čierňavom a Štefanom Čierňavom z Veľkého Potoka, Milanom Jantulom a Štefanom, Chmúrom. Materiál na dlažbu vyšiel asi na 70000 Kčs, práca stála 12 000 Kčs. Tieto práce boli prevedené koncom septembra 1978, hneď po vymaľovaní kostola.⁷¹

V poslednom rade bol urobený náter strechy, veže a kostola. Táto práca stála 12 000 Kčs. Všetky práce na obnovení kostola stáli podľa účtovného denníka 250 000 Kčs. Lavice kostola zostali staré, boli však spevnené a nafarbené.⁷²

3.3.2.3. Zmeny a opravy v r. 1991

Keď farnosť spravoval p. farár Stanislav Duník, robili sa na kostole tiež veľké opravy. Bola natretá strecha kostola, rekonštrukcia rozhlasu, vymenili sa sklá na oknách kostola, namiesto obyčajných skiel sa dali sklá mrazové, spravil sa obklad v celom kostole, zbúrала sa kazateľnica. Nad oltár bol daný nový obraz Nanebovzatie Panny Márie.

V r. 1995 pribudla do kostola nová drevená socha - pieta.

3.4. Farská budova

Farská budova bola v začiatkoch existencie farnosti drevená. Neskôr bola postavená kamenná farská budova. V r. 1933 Jozef Dvonč previedol na tejto budove rozsiahlejšie opravy. Keď farnosť spravoval Ján Fabián, bola farská záhrada ohradená kamenným múrom, bolo v nej veľmi veľa ovocných stromov. Za p. farára F. Mitúcha bola vymenená dreveným plotom a v r. 1978 za p. farára C. Mikundu bol drevený plot nahradený železnými dielcami. Farská budova, keďže bola kamenná, bola veľmi chladná a vlhká.

Myšlienkou stavby novej fary sa zaoberal už p. farár C. Mikunda. Svoju myšlienku však nemohol realizovať, pretože ho komunisti preložili. Touto myšlienkou stavby sa potom začal zaoberať vdp. Stanislav Duník.. Ten aj zozbieral vo farnosti 464 500 Kčs. Tohto kňaza však tiež preložili, a tak myšlienku stavby novej fary musel uskutočniť terajší dôst. p. farár Pavol Mičúch. Projekty na stavbu vyhotovil ing. arch. Ladislav Rožánek zo Žiliny. Výkop sa robil v ten istý deň, kedy sa dostalo aj stavebné povolenie. Bolo to 22.5. 1992. Nová fara sa stavala za starou farskou budovou. Do zimy bola stavba daná pod strechu. V r. 1993 pokročili práce tak ďaleko, že sa už v tomto roku urobila obývatel'nou. V novembri 1993 sa už pán farár mohol presťahovať do novej fary, aj keď sa v r. 1994 mnohé veci dokončovali. V tomto istom roku 1994 sa zbúrала

stará fara. Okolie fary bolo dokončené na jar 1995. 25.6.1995 ju Jeho Eminencia Ján Chryzostóm kardinál Korec posvätil. Takmer všetky práce na stavbe farskej budovy urobili farníci svojpomocne, pretože by nebolo peňazí pre nejakú stavebnú firmu. Čo sa týka financií na stavbu fary, tie boli zozbierané medzi farníkmi.

4.NEPOKOJNÉ ROKY A ICH VPLYV NA FARNOSŤ

4.1. Vplyv 1. svetovej vojny na farnosť

V období 1. sv. vojny, ktorá zasiahla svojím zhubným dychom pokojnú dedinu, bol duchovným správcom vdp. Eduard Gily. Tento horlivý kňaz sa veľmi snažil o duchovnú obrodu veriacich. V období tesne pred prvou svetovou vojnou, keď videl zhubné následky alkoholizmu, keď videl, aký to má negatívny vplyv na rodinu, na medzil'udské vzťahy, povolal do svojej farnosti misionárov, redemptoristov. Títo naozaj pomohli k neobyčajne veľkej duchovnej obrode veriacich. Ovocie týchto misií bolo to, že mnohí veriaci sa zriekli alkoholických nápojov a mnohí stúpili do spolku sv. ruženca. Počas misií bol založený aj oltárny spolok, v ktorom bolo prihlásených asi 200 členov. Keď náboženský život vo farnosti začal už rozkvitať, do pokojných dní prišla a do srdca veriacich vniesla chaos krutá 1.sv. vojna. Od 26. júla 1914, tak ako aj po celom svete, aj v Novej Bystrici rozosievala bolesť, utrpenie, biedu, choroby a hlavne mravnú skazu. V noci 1.8.1914 bola vyhlásená všeobecná mobilizácia. Každý vojak do 42. roku sa musel v čase do 24 hodín hlásiť u svojho pluku. Lúčenie a odchod synov a otcov bolo veľmi trpké ťažké a smutné. Pokojnú dedinu zavalil ťažký mrak smútku a neistoty. Plač a nárek naplnili celú farnosť. Farníci so svojim duchovným pastierom prežívali ťažké a smutné časy. Po krátkej dobe už z bojiska prichádzali smutné správy. Mnohí boli zabití, ešte viac bolo zranených, iní sa dostali do zajatia. Ľudia, ktorí sa vo farnosti snažili čo najskromnejšie žiť, boli následkom vojny hneď a zaraz zbavovaní svojich živiteľov a pomocníkov. Doma boli väčšinou len ženy, deti a starci. Bieda bola naozaj veľmi veľká, Keďže na poliach nemal kto pracovať, nastala veľká bieda,

nedostatok potravín, chýbalo živobytie. Múka, cukor, petrolej, tabák, soľ, dávali sa iba na lístky. Akosť všetkého bola oveľa horšia, ceny veľmi stúpali. Choroby a bieda ničila veľa ľudí.

V r. 1915 na naliehanie pána farára bola opravená strecha kostola a farská budova. Vzhľadom na vojnu boli tieto opravy iba povrchne a dočasne prevedené. Na pamiatku padlých vojakov počas 1. sv. vojny bola do kostola zakúpená tirolská socha, Ecce homo.⁷³ Koncom 1. sv. vojny miestny farár Eduard Gily bol už ťažko chorý, preto sa musel podrobiť operácii v Tešíne. Na tretí deň po operácii zomrel. V Tešíne je aj pochovaný. Farnosť po jeho smrti na krátku dobu spravoval pán kaplán Štefan Pecár, kým biskupský úrad neposlal administrátora v osobe Jozefa Randika.

4.1.1 Štátny prevrat v r. 1918, rabovka

1. sv. vojna veľmi vyčerpala ľudí nielen v našej farnosti, ale aj vo svete. V r. 1917-1918 prenikli do verejnosti správy, že sa má utvoriť Československá republika. Národ, ktorý bol ubiedený svetovou vojnou, netrpezlivo čakal, až konečne prišiel deň 28. október 1918. V tento deň bola v Prahe vyhlásená samostatnosť Československej republiky, ku ktorej sa s deklaráciou v Turčianskom sv. Martine 30. 10. pripojilo aj Slovensko. Prvým prezidentom Československej republiky sa stal Tomáš Garik Masaryk. Radosť zaplavila celú dedinu, pretože fronty na bojiskách sa rozpadli a vojaci sa vrátili domov. Celým Slovenskom sa ozvalo radostné volanie po slobode.

Každá vec, každá udalosť má zväčša dve stránky. Stránku jasnú ale aj temnú stránku. Tak aj tento štátny prevrat. Ľud na mnohých miestach nechápal túto národnú slobodu, ktorá prišla. Myslel si, že zákony ho neviažu, že môže dať voľnú cestu svojej vôli a roztrpčenosti. Mnohí si vysvetľovali pojem sloboda v tom význame, že môžu robiť všetko. Ľud, ktorý dlhé roky žil ubiedený, vykorisťovaný, vysmievaný a ponechávaný v nevzdelanosti, tento ľud sa vzbúril. Zneužitý a vydrancovaný od Židov, obrátil sa proti nim. Všetky obchody a domy miestnych obchodníkov Židov boli vydrancované. Drancovanie bolo v novembri 1918. Bralo sa všetko,

často bez rozmýšľania. Čo nešlo odniesť, zjesť alebo vypiť, tak sa to poväčšine zničilo. Bol vyrabovaný Linksov obchod, M. Kohna, Langfrldra nazývaného Pikulíka, Porieza, ale tiež lesného Livoru. Bola vyrabovaná aj škola vo Vychylovke, kde ukradli dokonca kríž zo steny. Vďaka Bohu, že počas týchto búrlivých dní nepadol v obeť žiadny ľudský život. Ľudí počas tohoto nezmyselného rabovania varoval vtedajší duchovný Jozef Randík. Bohužiaľ, ľud vo svojom hneve nepoznal hranice, nechceli prijať napomenutia. Napadli a vyrabovali aj byt miestneho notára Gabriela Zamickyho. Gabriel Zamický aj so svojou rodinou sa len horko ťažko zachránil útekou do Poľska. V obeť padla i obecná kancelária, boli spálené úradné knihy i archív, čím občania tiež poškodili sami seba. Ťažko by bolo dnes v odstupe času kritizovať vtedajšie skutky a činy tunajšieho ľudu. Ved' kto vie, na ktorej strane bola väčšia vina. Myslím si však, že najväčšiu vinu niesla samotná vojna.

Na upokojenie pomerov bola v obci zriadená miestna ozbrojená 12 členná garda, na čele s administrátorom fary Jozefom Randíkom. Poľské hranice obsadil bývalý 75 pluk, ktorý bol v marci 1919 vystriedaný 4. práporom vojska z Talianska. Pomery sa pomaly upokojovali, ale však počas najväčšieho nedostatku bolo rozšírené pašovanie z Poľska a z Novej Bystrice. Do Poľska ľudia odnášali tabák a cukor a odtiaľ prinášali petrolej a soľ.

Krízu týchto nepokojných dní zväčšila hrozná epidémia španielka.⁷⁴ V každom dome ležali smrteľne chorí. Tejto zákernej chorobe padlo v obeť viac ľudí z farnosti, ako počas svetovej vojny. Miestny duchovný do úplného vyčerpania pracoval a zaopatroval umierajúcich. vysilený touto prácou prosil o svoje preloženie. 18.12.1918 prišiel jeho nástupca Ján Fabián. O tom, že jeho práca ho naozaj veľmi vyčerpala svedčia aj slová, ktorými ho Jozef Randík objímajúc privítal " Môj spasiteľ a vykupiteľ! "⁷⁵

4.1.2. Povojnové roky, bieda po vojne

21.12.1918 sa občania zišli v škole a svojho nového duchovného Jána Fabiána zvolili za predsedu miestnej národnej rady. Ako bývalý vojenský kurátor si získal dôveru staších vojakov,

z ktorých zostavil 12 člennú národnú gardu. Pomocou tejto udržiavali v obci poriadok, bezpečnosť majetkov aj osôb. Na žiadosť okresného náčelníka Vojtecha Kallaza bola prevedená voľba nového starostu. Niektorí nespokojenci nechceli bývalého richtára Jozefa Slučíaka, napriek tomu, že bol rozumným a statočným človekom. V čase rabovky sa musel skrývať. Novým richtárom sa stal Ján Jantula.

S povolením slovenského ministerstva v Žiline získal duchovný zo súkromnej žilinskej továrne lacné látky, ktoré rozdelil občanom. Potraviny boli úradne prideľované, ale bolo ich veľmi málo. Preto občania odchádzali s vecami na dolniaky, aby si odtiaľ tajne dovážali trochu múky alebo obilia, a tak si pomohli pri živobytí. V tomto období vôbec nebolo petroleja, preto ho ľudia pašovali od poliakov za cukor. Túto činnosť však museli skončiť, pretože bola do Vychylovky poslaná pohraničná finančná stráž.

Keďže vojna veľmi pridala k tomu, že mnohí zoslabli vo viere a boli demoralizovaní, duchovný správca musel klásť veľký dôraz na kázanie a spovedanie. Na upevnenie náboženského ducha bol zväčšený počet členov Spolku sv. Vojtecha. Počet členov bolo 96.⁷⁶

Začiatkom r. 1919 prichádzal do Novej Bystrice 4. prápor talianskych domobrancov. Predtým držali hliadky pluku č.75. Vojaci boli väčšinou česi a moravania. Keďže pomery ešte neboli upravené, toto vojsko, ktoré prišlo do dediny nemalo dostatočnú disciplínu. Vojaci vystrieli množstvo poľnej zveriny. Pri osudných voľbách r. 1920 nahovárali, ba dokonca možno povedať, že zterrorizovali zvlášť ženy, aby hlasovali za sociálno-demokratickú stranu."Na česť tunajších veriacich nech je spomenuté, že v nastávajúcej dobe na 95% vždycky za katolícku politickú stranu hlasovali, v r. 1925 čisto na Hlinkovú ľudovú stranu."⁷⁷

4.1.3. Živelné pohromy, nehody, tragické udalosti

Následkom slabého stravovania vystúpila v rokoch 1919-1920 hrozná epidémia červienka. Po domoch, humnách a záhradách ležali nespočetní chorí. Na túto epidémiu zomrelo vo farnosti 65 veriacich, medzi nimi aj mladý učiteľ-organista Justín Šteus, syn miestneho notára. I správca

fary Ján Fabián sám prekonal túto chorobu. V r. 1922 vo farnosti zúrila spála. Kňaz i lekár nestíhali navštevovať chorých a umierajúcich. Mnohí zomierali v mladom veku.

V tomto istom roku 1922 vznikol požiar v blízkosti fary u Jána Mihálika. Traja gazdovia Ján Mihálik, kostolník Štefan Plaštiak a Ján Koleno vyhoreli do základov. Vtedy zhoreli i farské hospodárdke staviská. V r. 1919 a v r. 1925 bola veľmi veľká povodeň, ktorá priniesla farníkom veľké trápenie. V r. 1928-29 bola veľmi krutá zima.

4.2. Zmeny v 50-tych rokoch poznačili farnosť

Duchovný život farnosti bol do konca pôsobenia pána farára Jozefa Dvonča na veľmi dobrej výške. Nové ideologické smery pomaly ale isto nahlodávali dušu farnosti. Ťažké päťdesiate roky nechávali stopy na Cirkvi. V r. 1951 boli rozpustené semináre, bohoslovci, ktorí v seminároch študovali, nastúpili do pracovných útvarov. Mladí kňazi boli na rade hneď po nich. K 1. decembru 1951 zo Slovenska nastúpilo k vojenským pracovným útvarom PTP 80 mladých kňazov, z Moravy nastúpili 70-ti kňazi, spolu boli poslaní do Čiech, do miest Mimoň, Karlovy Vary, Plzeň a ďalších miest. Mladí českí kňazi boli zase poslaní na Slovensko. Kláštory boli tiež rozpustené a rehoľníci a rehoľníčky boli poslaní do výroby. Gréckokatolícka cirkev bola pripojená k pravoslávnej. Kto sa nechcel pripojiť, ten musel ísť do PTP alebo bol poslaný do sústreďení v Podolinci, v Sládečkovciach atď. Pre tzv " katolícku akciu " mnohí kňazi boli zaistení a súdení, ale Cirkev to všetko prežila. Namiesto biskupských seminárov boli zriadené dva centrálny v Bratislave na Kapitulskej ulici a v Prahe, neskôr preložený do Litoměříc. Z nových seminárov začali vychádzať kňazi so slabou kvalifikáciou, mnohí boli s pomýleným svetonázorom. Vzhľadom k tomuto zostala nejednotnosť medzi kňazmi, čo sa ešte viac prehĺbilo založením štátom podporovanej organizácie "Pacem in Terris" Meno si vzali z encykliky pápeža Jána XIII. Otcovia biskupi boli vystavení mnohému tlaku, čo im zväzovalo ruky vo vedení diecéz. Všetko záviselo od svedomia kňazov. Týmto nastali aj zmeny vo farnosti, na náboženstvo si museli rodičia v škole deti prihlasovať už prihláškami

Duchovný život farnosti sa postupne menil, menil sa žiaľ k horšiemu. Veľké zmeny vo farnosti pozoroval dôstojný pán farár Celestín Mikunda, ktorý vo farnosti pôsobil v r. 1949-1950 ako kaplán a potom v r. 1977 sa stal správcom farnosti. Kd bol ešte kaplánom, duchovný život veriacich bol bohatý. Všetci farníci vo veľkom počte navštevovali bohoslužby. Na obidvoch svätých omšiach v nedeľu bol plný kostol veriacich. Podľa štatistiky schématizmu z r. 1947 bolo vo farnosti 3881 veriacich katolíkov. Iného náboženského vyznania tu nebolo. Z tohoto počtu veriacich bolo v oltárnom spolku zapísaných 240 ľudí, vo sv. ruženci 150 ľudí a vo sv. Škapuliari 500 ľudí.⁷⁸

Keď sa Celestín Mikunda po 21 rokoch vrátil do farnosti, farnosť bola na nepoznanie. Vtedajšia doba nechala hlboké stopy na duchovnom živote. Mužovia začali chodiť za prácou do Čiech a na Ostravsko a o svoj duchovný život sa príliš nestarali, preto postupne upadal. Na pracoviskách ich okrádali o náboženstvo, ich duše začali byť postupne v ohrození."Dali im najesť, ponúkli bohatstvo a oni sa začali klaňať zlatému teľaťu!"⁷⁹ Vo veciach viery bola čoraz väčšia ľahostajnosť. Z 3000 obyvateľov na bohoslužby chodilo približne iba 900 ľudí. V škole bolo na náboženstve prihlásených už iba polovica detí - 49,5 %. Rodičia svoje deti síce dávali na 1. sv. prijímanie, ale po prvom sv. prijímaní ich už na náboženstvo veľa nechodilo. V r. 1978 na náboženstvo chodilo iba 40 detí. Škola na rodičov začala robiť veľký nátlak, hovorili im, že ak ich deti budú chodiť na náboženstvo, potom sa nedostanú na žiadnu strednú školu. Mnohí rodičia preto vo svojej slabej viere deti na náboženstvo neprihlasovali. Možnože škola mala v tomto období snahu udržať si dobré meno na okrese, pretože učitelia a riaditelia si určili počet a ostatných odohnali. Bola to úplná katastrofa a pritom sa hovorilo, aká bola u nás náboženská sloboda!

4.3. Farnosť v r. 1979

Tohto roku bola vo farnosti veľmi tuhá zima, uima ukázala svoju pravú tvár, Napadlo veľa snehu, prišli tuhé mrazy, v dedine mrazy vystúpili až do -25 -30 stupňov. Nastala energetická

kríza. Zima dobre preverila hospodárenie štátu. Školy boli 5 týždňov zatvorené, bolo vypnuté pouličné osvetlenie a bolo veľké obmedzenie spotreby elektrickej energie. Všade bola bieda s palivom. Takýto bol začiatok roku 1979.

V duchovnom živote tiež ešte trvala energetická kríza. Ľudia sa nechceli dať poučiť a polepšiť. Len veľmi pomaly sa v tejto oblasti oteplievalo. V cirkevnom živote boli zdôraznené koncilové úpravy. Vyšli liturgické príručky s obnovenými obradmi sviatosti krstu, sviatosti manželstva, pomazania chorých a sviatosti pokánia. O ako takej malej renesancii duchovného života svedčia prevedené práce na obnove domu Božieho a farskej budovy. Veď vyzbieranie 250 000 Kčs za necelé dva týždne svedčí o nejakej tej snahe po novom. V tomto období sa zaviedlo umývanie kostola po jednotlivých dvoroch.

Vo farnosti sa najmä u mužov objavoval alkoholizmus, ktorý spôsoboval nepokoje v rodinách a ich rozvrat. Rozhlas, televízia a lekári osobne propagovali ochranné prostriedky proti počatiu a rodiny nehľadiac na hriech sa rúcali do prachu nemorálnosti. V tomto období už skoro v každej rodine mali televízor, a tak sa všetky moderné bludy veľmi ľahko dostávali i do najzápadlejších kútov a otravovali celý spoločenský život. Cirkev v duchovnom živote mala iba jedinú možnosť obnovy - kostol. Žiaľ bolo ešte veľa bezmyšlienkovitej účasti na bohoslužbách, pasívnej účasti, ľudia chodili väčšinou do kostola iba zo zvyku alebo z ľudských ohľadov.

Vzhľadom na nové úpravy o svätom krste, duchovný správca krstil každú druhú nedeľu v mesiaci. Krstili sa deti väčšinou mladých manželov. Vždy v sobotu pred krstom bývali krstné náuky pre oboch rodičov.

Keď Celestín Mikunda dostal zoznam prihlásených detí na náboženstvo pre šk. r. 1979/80, videl, že počet detí prihlásených na náboženstvo sa síce zvýšil ale nie natoľko, aby mal viac skupín. V tomto roku mohol učiť iba 7 hodín týždenne, 5 hodín v Novej Bystrici a 2 hodiny vo Vychylovke. Bolo to však iba polovica detí. Ešte stále vládol u rodičov strach a náboženská ľahostajnosť.

Účasť dospelých na nedeľných bohoslužbách bola asi len jedno tretinová, Takisto chodilo veľmi málo detí na bohoslužby, pretože rodičia o to nejako zvlášť nedbali. Bolo to vidieť pri tom, keď sa kňaz v škole pýtal, prečo neboli v kostole. Väčšinou odpovedali, že ani ich rodičia neboli.

V r. 1979 nastalo zvyšovanie cien, čo ľudí dosť znepokojilo. Od 22.7.1979 sa zvýšili ceny mnohých článkov, cena benzína bola zvýšená o 50 %, telefónne hovory sa zvýšili na cene o 300 %. Ľudia s obavou očakávali ďalšie zvýšenie cien potravín.

V októbri a novembri boli na kostole prevedené ďalšie opravy. Vymenila sa stará drevená konštrukcia pod zvonami a bola namontovaná oceľová konštrukcia pre 5 - 6 zvonov, nad zvonami bol urobený poval z dosiek, aby zvuk nevnikal do veže, ale von. Ručný pohon bol nahradený elektrickým. Ovládanie je zo zákristie. Na r. 1979 bolo tiež naplánované elektrické vykurovanie kostola, no kôli energetickej kríze ONV nedovolil, aby sa do kostola zaviedli elektrické kachle, ba dokonca nariadil úsporu elektrickej energie o 10 % v porovnaní s r. 1978. V r. 1979 bolo naplánované tiež zhotoviť 2 nové spovedelnice z tvrdého dreva, dodanie spovedelníc bolo uskutočnené až v máji r. 1980, spovedelnice zhotovil stolár Jendrišák zo Zborova, ich zhotovenie a materiál stál 10 000 Kčs.⁸⁰

5. Školstvo, kultúra, náboženské spolky

5.1. Vývoj školstva vo farnosti

Prvá škola v našej obci bola postavená z dreva v r. 1805, bola postavená vedľa farskej budovy. Keďže táto škola bola malá, v r. 1880 bola na jej mieste postavená nová škola s jednou učebňou o rozmeroch 8,6m x 6,5m x 3m, ktorá však tiež nevyhovovala.⁸¹ Prvým učiteľom bol Štefan Jakúbek, ktorý zo začiatku od r. 1803 učil na fare.

V r. 1865 bola vo Vychylovke postavená drevená rímsko-katolícka škola. V r. 1912 postavili vo Vychylovke štátnu školu a tiež v Novej Bystrici u Strapáčov. Všetky triedy boli vtedy jednotriedne so šesťročnou povinnou dochádzkou.

Až v r.1929 bola ministerstvom školstva a národnej osvety zriadená štátna ľudová škola v ústredí, ktorá v r. 1933 bola päťtriedna, ktorá nemala však vlastnú budovu. Boli vypracované plány na murovanú budovu, ale náklady na stavbu novej školy by boli príliš veľké, preto sa vyučovalo striedavo. Časť žiakov sa učilo v rím.-kat. škole, časť u Handrysa a u Timka v malých 4,9 x 4,9 m izbičkách. Správcom štátnej ľudovej školy v ústredí bol Ján Morys. Správcom rím.-kat. školy bol učiteľ-organista Vojtech Csilag.

Vo Vychylovke boli dve školy. 5 triednu štátnu ľudovú školu spravovala Kveta Kolčavová a Rímsko-katolícku školu vo Vychylovke spravoval farár Jozef Dvonč. V r. 1935 bolo v obci 16 tried so 16 učiteľmi a 800 žiakmi.

V zimnom období sa v štátnej ľudovej škole prevádzalo stravovanie chudobných žiakov. Títo žiaci dostávali zadarmo polievku, ktorú poskytovala Okresná starostlivosť o mládež v Kysuckom Novom Meste. Správa školy takisto aj prevádzala ošatenie žiakov.

Keďže štátna ľudová škola v Novej Bystrici namala potrebné vyhovujúce priestory, v r. 1940 sa začalo s prípravou novej stavby štátnej školy. Náklad na školu mal byť 140 000 Kč. So stavbou sa začalo v novembri 1940. V r. 1941 bola daná pod strechu. Do decembra boli ukončené murárske a stolárske práce. Škola bola dokončená v r. 1942. V septembri sa nemohlo však začať ešte s vyučovaním, lebo nebolo dodané školské zariadenie. Celkový náklad na budovu činil 1000 000 Kč.

V septembri r. 1941 bola rímsko-katolícka a štátna ľudová škola pretvorená podľa zákona č. 308/40 na rímsko-katolícku ľudovú školu so šiestimi postupnými triedami. V r. 1945 nastalo poštátnenie všetkých škôl v obci.

V r. 1946 bola v Novej Bystrici zriadená štátna obvodná mešianska škola, ktorej štátna ľudová škola prepustila dve učebne. Riaditeľom školy bol Jozef Bukový z Krásna nad Kysucou. Táto škola bola štvorročná, po skončení mal možnosť žiak ísť do zamestnania. Do tejto školy chodili žiaci i z okolitých dedín.

16. apríla 1953 v osade Vychylovka vznikol požiar od ošhadnickej lokomotívy, ktorá obcou premávala. Od tohto požiaru sa chytila aj štátna škola, ktorá celá zhorela. Na mieste zhorenej školy postavili z dielcov montovaný pavilón, ktorý vtedajší riaditeľ Alojz Kubík previezol za pomoci rodičov žiakov z Námestova. Budovu zmontovali žiaci priemyselnej školy lesníckej z Liptovského Hrádku a drevárskej školy z Liptovského Mikuláša. Materiál na vnútorné priečky a omietky dodal vtedajší Miestny národný výbor.

Pre obec bol 27. október 1957 veľmi významným dňom vzhľadom na vzdelanie žiakov, pretože bola vo Vychylovke slávnostne otvorená budova základnej deväťročnej školy. Postavená bola nákladom dva a pol milióna korún, škola mala 9 moderných tried, telocvičňu a príslušné kabinety. Táto škola veľmi prispela k zlepšeniu výchovno vyučovacej práce učiteľov. Vo februári 1960 začala výstavba novej budovy ZDŠ v Novej Bystrici-Ústredí. Do užívania bola daná 7. januára 1961. V súčasnosti sú v obci dve školy. Jedna je vo Vychylovka. Je to základná škola so 7 triedami a 88 žiakmi druhá je v Novej Bystrici s 15 triedami a 274 žiakmi.

5.2. Kultúra

V minulosti bol v našej obci veľký záujem o divadlo. Najmä v 30-tych rokoch sa tento záujem stupňoval. Dost' veľkou prekážkou však bolo to, že v obci nebolo javisko. Činitelia osvetovej komisie sa preto rozhodli zriadiť nové javisko. V obci sa vyhlásila zbierka, ktorá bola na nákup dreva a dosiek. Kúpili sa farby, plátno a správca školy Morys s pomocou učiteľa Dvořáčka namaľovali kulisy. Za pomoci Martina Brisudu urobili pódium, rámy na kulisy a iné.

Javisko bolo hotové, len miestnosť bola malá a keďže o divadlo bol veľký záujem, hrávalo sa aj na trikrát. Celú prácu sťažovalo aj to, že sa hrávalo len v triede, tým sa rušilo vyučovanie a tiež javisko sa neustálym prenášaním, stavaním a búraním ničilo. Divadlo hrali učitelia a tiež miestna mládež pod vedením učiteľov.

V júli 1957 sa prišlo k výkopu základov kultúrneho domu. Táto stavba prechádzala rôznymi ťažkosťami, pretože ľudia boli zaneprázdnení svojou prácou. Do plánov výstavby bol vnesený

chaos, pretože na stavbe sa striedali vedúci, každý mal na túto záležitosť iný názor a náhľad, málo zodpovednosti, preto stavba napredovala len veľmi pomaly. Dokončený bol až v r. 1963, kedy bol daný do užívania. V r. 1966 boli v kultúrnom dome inštalované premietacie aparáty. Premietalo sa 3 x týždenne. Filmové predstavenia boli v stredu, v sobotu a v nedeľu.

V r. 1985 začala prístavba kultúrneho domu. Práce boli ukončené v r. 1986.

5.3. Náboženské spolky

V kronike farnosti sa uvádza, že v r. 1903 vdp. Eduard Gily rozšíril oltárny spolok, ktorý mal 200 členov, ďalej tu bol Spolok sv. Vojtecha, do ktorého bolo prihlásených 96 členov, v r. 1925 bola založená Mariánska kongregácia dievčat k úcte Preblahoslavenej Panny Márie Nanebovzatej a pod ochranou sv. Cecílie, slávnosť zakladania uskutočnil páter Novák - redemptorista, v r. 1925-27 bol založený misijný spolok Apoštolát sv. Cyrila a Metoda a Dielo šírenia viery, tento spolok mal 95 členov, ostatní veriaci boli podporujúci členovia.⁸²

Veľmi významným aj keď nie náboženským spolkom vo farnosti bol dobrovoľný hasičský spolok, ktorý vznikol v r. 1926. Prvým veliteľom zboru bol František Slučiak. Na začiatku mal 20 členov.⁸³ V r. 1932 sa konala pri kostole veľkolepá slávnosť posviacky tohto hasičského práporu. Slávila sa poľná svätá omša pri ktorej bola slávnostná kázeň.

6. FARNOSŤ DNES

6.1. Život vo farnosti

Farnosť má v súčasnosti 3 048 obyvateľov. Bohoslužby bývajú vo farskom kostole každý deň. V nedeľu sú vo farskom kostole dve sväté omše o 8.00 hod a o 11.00 hod. Každú prvú nedeľu v mesiaci sa poobede o 14.30 hod. modliavajú veriaci svätý ruženec spoločne v kostole. Prevažne sú to tí veriaci, ktorí sú v modlitebných spoločenstvách živého ruženca.

V mesiaci máji býva májová pobožnosť pred svätou omšou a v mesiaci októbri sa pred svätou omšou spoločne veriaci modlievajú svätý ruženec. Vždy na druhú januárovú nedeľu býva celodenná poklona Najsvätejšej Sviatosti oltárnej.

Pri kostole pôsobí detský spevokol, ktorý sa pravidelne stretáva každý piatok pred sv. omšou. Do spevokolu chodí v priemere 20 detí.

Najviac vo farnosti sa venuje katechizácii detí a to na hodinách náboženstva v škole. Náboženstvo sa vyučuje na obidvoch školách v Novej Bystrici a vo Vychylovke. Na náboženskú výchovu sú prihlásené všetky školopovinné deti. Náboženstvo je zaradené v rozvrhu medzi ostatnými vyučovacími predmetami. Katechizácii sa venuje pán farár, ktorému vypomáhajú katechétky Mgr. Viera Olbertová z Krásna nad Kysucou a Mária Talapková.

Veriaci praktizujú svoju vieru návštevou bohoslužieb, čo je však mnohokrát iba tradičné a zo zvyku. Je tu jedno mládežnícke spoločenstvo, ktoré sa však stretáva veľmi nepravidelne. Vo farnosti chýba katechizácia dospelých a mládeže, chýbajú spoločenstvá, ktoré by pomáhali mládeži i dospelým budovať osobný vzťah ku Kristovi a tak zveľaďovať svoju vieru, ktorá by sa potom prejavovala hlavne v konkrétnych skutkoch v bežnom živote.

6.2. Kaplnky a kríže

Vo farnosti sa nachádza veľa kaplniek, ktorých doba vzniku je väčšinou neznáma. Nachádzajú sa tu tiež malé zvonice. Jedna je vo Vychylovke v osade Baníkovia. Je to kaplnka Najsvätejšej Trojice, v ktorej sa zvoní na Anjel Pána ráno, napoludnie a večer. Ďalšie kaplnky, v ktorých sa zvoní sú v osade Chmúrovia, Brhlovia a Jančulovia.

Okrem týchto zvoníc sa vo farnosti nachádza ešte veľa malých kaplniek, pri ktorých sa veriaci schádzajú hlavne v mesiaci októbri na modlitbu sv. roženca.

O viere našich predkov svedčia mnohé kríže, ktoré sú postavené zväšča okolo ciest alebo v poli. Pri kríži v osade Závodskovia sa v letnom období slúžieva svätá omša.

Z Á V E R

Pri spracovávaní témy som objavila mnohé skutočnosti, ktoré mi boli neznáme a o ktorých som nevedela. Práca je pre mňa osobne veľkým prínosom a obohatením.

Zistila som, že farnosť Nová Bystrica počas svojich dejín prechádzala rozličnými úskaliami. Pri písaní tejto práce som zistila, že život veriacich vo farnosti nebol ľahký a bez problémov. Veľký vplyv na ich život, na ich rast vo viere mala doba, v ktorej sa ľudia práve nachádzali. Krízové roky vždy zanechali stopy na živote ľudí. Duchovný život veriacich vo veľkej miere závisel tiež od horlivosti kňaza.

Svätý Jakub hovorí, že viera bez skutkov je mŕtva a o tomto počas dejín svedčili veriaci novobystrickej farnosti aj svojimi ochotnými rukami pri oprave a udržiavaní kostola či farskej budovy.

Pri písaní mojej práce som sa stretla s problémom nedostatku materiálu k danej téme. Navštívila som tiež Štátny oblastný archív v Bytči, kde sa okrem iného nachádzajú tiež kanonické vizitácie z jednotlivých farností. Žiaľ, vizitácie z Novej Bystrice sa tam nenachádzajú, ani na farskom úrade sa vizitácie nezachovali. Tieto materiály by dopomohli ku úplnejšiemu rozobrať dejín farnosti, aj keď veľa vecí je zachytených vo farskej kronike.

Práca, ktorú som napísala môže poslúžiť k poznaniu dejín farnosti súčasným farníkom, ale aj každému, kto bude mať o túto problematiku záujem.

Pri poznávaní dejín môžeme ľudí obdivovať alebo odsúdiť. Nezabúdajme však na to, že dejiny tvorí každý jeden z nás tým, že sa rozhoduje pre NIEKOHU alebo pre niečo.

P o z n á m k y

1. Porov. VRÁBEL,J., atď,; Chránená krajinná oblasť Kysuce, Ekológia, Bratislava 1991,s.7.
2. Porov. ĎURNÝ,J.: Kysuce, Dokument - videoštúdio spol. s.r.o. Čadca, s.10.
3. Porov. tamtiež, s.15.
4. Územia do 600 m nadm. výšky.
5. Územia od 600 m nadm. ýšky.
6. Porov. Príroda Kysúc a jej ochrana, Čadca 1988, s.12.
7. Porov. tamtiež s.13.
8. Roky 38000 - 13000 p.n.l.
9. Z lat., umelo zhotovený kamenný nástroj.
10. Roky 3200 - 1900 p.n.l.
11. Porov. BEŇKO,J.: Osídlenie Kysúc,in: Správy a informácie Kysucké múzeum, 4/1980, s.8.
12. Roky 1100 - 700 p.n.l.
13. Porov. BEŇKO,J.: c.d., s.9.
14. Porov. ĎURNÝ,J.: c.d., s.12.
15. Porov. tamtiež, s.12.
16. Pozri kapitolu 2.6.
17. Je to pohorie na severnom Slovensku medzi dolným tokom Kysuce a jej ľavostranným prítokom Bystricou.
18. Smer Čadca.
19. Porov. KOL.: Vlastivedný slovník obcí na Slovensku II, Veda, vydav. SAV, Bratislava 1977, s.321.
20. Údaj poskytol Obecný úrad v N. Bystrici.
21. Porov. Schématizmus nitrianskej diecézy 1996, Lúč, Bratislava 1996, s.106.
22. Porov. HAVIAROVÁ,D., UHRÍN,P.: Vlastivedný sprievodca po Slovensku, SPN, Bratislava 1978, s.20.
23. Porov. tamtiež s.20.
24. Porov. PRANDA,A.: Príčiny vzniku a rozvoja doplnkových zamestnaní na Kysuciach, s.35.
25. Porov. KOL.: Vlastivedný slovník obcí na Slovensku II, Veda, vydav. SAV, Bratislava 1978, s.321.
26. Porov. tamtiež, s.321.
27. Porov. tamtiež, s.321.

28. Porov. MAJTÁN,M.: Názvy obcí na Slovensku za ostatných 200 rokov, vyd. SAV 1972, s.154.
29. Porov. tamtiež, s.154.
30. Porov. Kronika obce, rok 1933.
31. Porov. tamtiež, rok 1933.
32. Porov. FOJTÍK,J.: Mestské a obecné pečate Trenčianskej župy, Slov. arch. správa MV SSR, Bratislava 1974, s.395.
33. Bolo to významné pltnické stredisko.
34. Porov. KOL.: Vlast. slovník obcí na Sl. II, Veda, vydav. SAV, Bratislava 1978, s.321.
35. Porov. Kronika obce, rok 1933.
36. Porov. KOL.: Súpis pamiatok na Slovensku II, Bratislava 1967, s. 395.
37. Porov. Príroda Kysúc a jej ochrana, Čadca 1988, s.14.
38. Porov. tamtiež, s.15.
39. Pozri fotografiu v prílohe.
40. Porov. Vizitationis canonicae 1754, Parochia Ó Bezterzensis, ŠOBA Bytča.
41. Porov. Kronika farnosti.
42. Porov. tamtiež.
43. 6 - 12 ročné deti.
44. Porov. Kronika farnosti.
45. Porov. tamtiež.
46. Benedikcia, z lat. posviacka, požehnanie.
47. Fundus, z lat. náboženský fond.
48. Porov. Kronika farnosti.
49. Administrátor - dočasný správca farnosti.
50. Porov. Kronika Farnosti.
51. Pozri kapitolu 3.2.1.
52. Porov. Kronika farnosti.
53. Porov. tamtiež.
54. Porov. Kronika obce, rok 1933.
55. Kronika farnosti.
56. Porov. Kronika farnosti.
57. Neskorší biskup nitriansky.
58. Porov. Kronika farnosti.

59. Benedikcia, z lat. posviacka.
60. Porov. Kronika farnosti.
61. Porov. tamtiež.
62. Porov. tamtiež.
63. Porov. tamtiež.
64. Porov. tamtiež.
65. Porov. Tamtiež.
66. Porov. Kronika obce, rok 1934.
67. Ľudový sporiteľný úverový spolok v Novej Bystrici.
68. Porov. Kronika obce, rok 1934.
69. Porov. Kronika farnosti.
70. Porov. tamtiež.
71. Porov. tamtiež.
72. Porov. tamtiež.
73. Pozri fotografiu v prílohe.
74. Porov. Kronika farnosti.
75. Kronika farnosti.
76. Porov. Kronika farnosti.
77. Kronika farnosti.
78. Porov. Kronika farnosti.
79. Kronika farnosti.
80. Porov. Kronika farnosti.
81. Porov. Kronika obce.
82. Porov. Kronika farnosti.
83. Porov. Kronika obce.

Zoznam použitej literatúry

VRÁBEL, J.: Chránená krajinná oblasť Kysuce, Ekológia, Bratislava 1991

ĎURNÝ, J.: Kysuce, Dokument - videoštúdio, spol. s.r.o. Čadca

Príroda Kysúc a jej ochrana, Čadca 1988

KOL.: Vlastivedný slovník obcí na Slovensku II, Veda, vydav. SAV, Bratislava 1977

Správy a informácie, 4/1980, Kysucké múzeum

Schématizmus nitrianskej diecézy 1996, Lúč, Bratislava 1996

PRANDA, A.: Príčiny vzniku a rozvoja doplnkových zamestnaní na Kysuciach

MAJTÁN, M.: Názvy obcí na Slovensku za ostatných 200 rokov, vyd. SAV 1972

FOJTÍK, J.: Mestské a obecné pečate Trenčianskej župy, Slov. arch. správa MV SSR, Bratislava 1974

KOL.: Súpis pamiatok na Slovensku II, Bratislava 1967

Vizitationis canonicae 1754, SOBA Bytča

Kronika farnosti, Nová Bystrica, rukopis

Kronika obce, Nová Bystrica, rukopis

KOL.: Encyklopédia Slovenska, SAV, Bratislava 1983

BEDNÁRIK, R. : Ľudové staviteľstvo na Kysuciach, SAV, Bratislava 1967

PRÍLOHA

POROVNÁVACIA ŠTATISTIKA KRSTOV, SOBÁŠOV A POHREBOV

OD ROKU 1950 - 1978

rok	krsty	sob.	pohr.	rok	krsty	sob.	pohr.
1950	148	38	41	1965	112	36	28
1951	161	24	46	1966	90	30	25
1952	138	23	36	1967	96	30	24
1953	117	24	30	1968	76	35	22
1954	140	42	43	1969	89	32	23
1955	145	41	30	1970	79	46	36
1956	118	30	30	1971	77	42	28
1957	108	30	30	1972	93	31	27
1958	130	27	30	1973	71	34	22
1959	88	45	28	1974	89	26	17
1960	122	34	21	1975	79	35	34
1961	106	38	26	1976	64	32	21
1962	123	37	33	1977	78	29	27
1963	110	30	26	1978	63	33	25
1964	105	27	23				